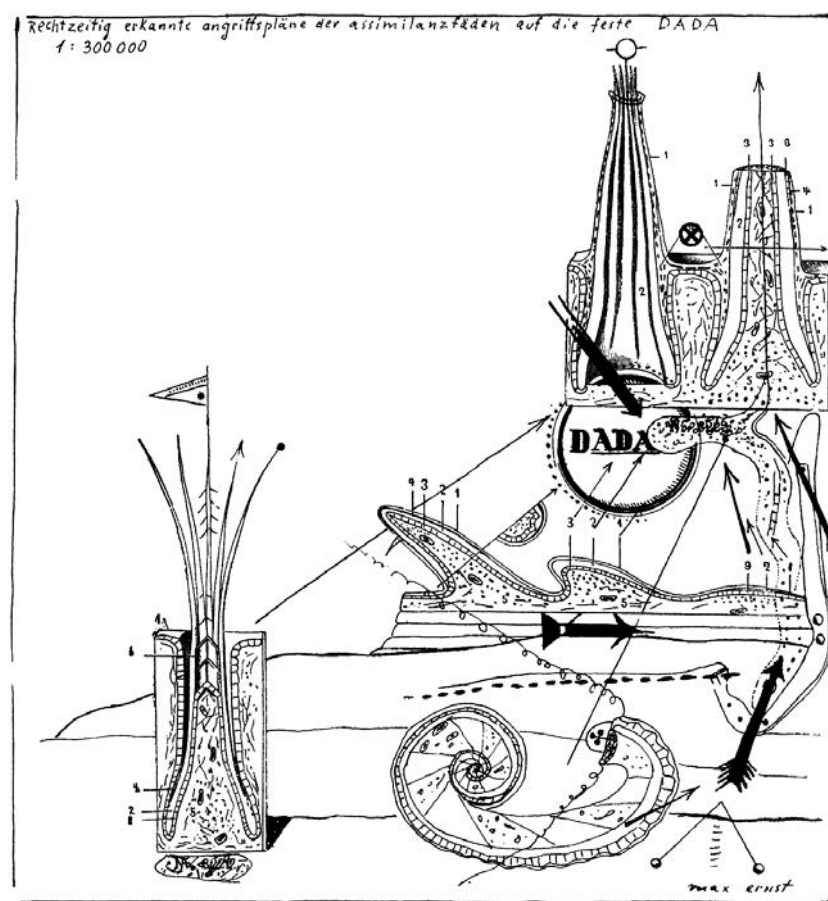

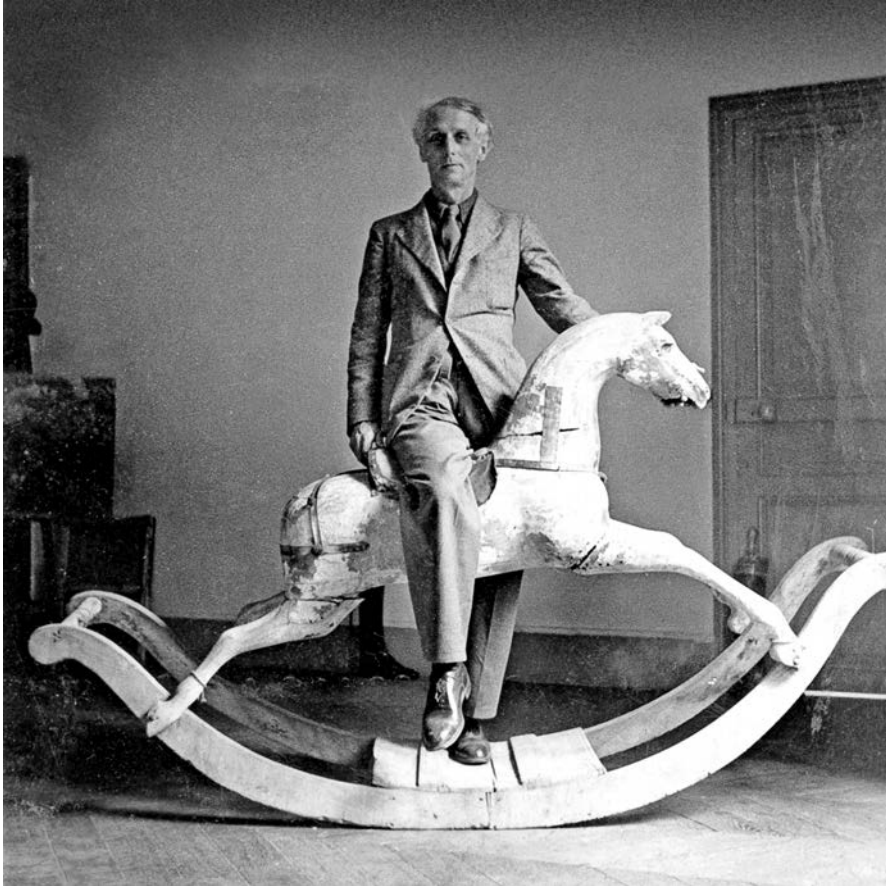

„Izložba dada. Još jedna! Ali, zašto je sad odjednom svima stalo da od dada naprave muzejski eksponat? Dada je bila bomba. Možete li da zamislite da neko, skoro pola veka posle eksplozije jedne bombe, pokušava da sakupi njene krhotine, da ih zalepi i izloži? Šta bi novo tako mogao da sazna? Izložiće predmete, kolaže. Kroz njih smo izražavali svoje gađenje, svoj gnev, svoju pobunu. Onda će neko u tome videti 'fazu', 'etapu', kako se to kaže, u 'istoriji umetnosti': sve suprotno onome što je dada htela! (...) I sad očekuju od mene da napišem nešto o tome...? (Razmišlja.) Nisam istoričar!“

„U to vreme, u Kelnu, 1919, dada je za nas pre svega bila stanje duha. Suprotno opštem uverenju, dada nije htela da zastraši buržuje. Buržuji su već bili dovoljno šokirani... Ne, dada je bila buntovna provala životne energije i gneva; ona je izvirala iz apsurdnosti, iz velike *Schweinerei* (svinjarije) tog imbecilnog rata. Mi, mladi ljudi, vratili smo se iz rata ošamućeni, a naš gnev je prosto morao da nađe neki svoj izraz. To se, sasvim prirodno, dogodilo kroz napade na same temelje civilizacije odgovorne za rat: na jezik, sintaksu, logiku, književnost, slikarstvo i tako dalje. Moj prijatelj Bargeld (Johannes Theodor Baargeld) i ja, distribuirali smo naš časopis *Ventilator* (Der Ventilator) ispred fabričkih kapija. Naš polet je stremio totalnom prevratu.“

Max Ernst, „Rechtzeitig erkannten Angriffspläne der Assimilanzfäden auf die Feste DADA“ (Na vreme otkriveni plan napada asimilacionih vlakana na tvrđavu DADA), 1920.

Pano 1 i 3: „La partie de boules“, interview zwischen Patrick Waldberg und Max Ernst („Na balote“, razgovor između Patrika Valdburga i Maksa Ernsta, odlomak), *Dada: Dokumente einer Bewegung*, ed. Karl Heinz Hering, Kunstverein für die Rheinlande und Westfalen, Düsseldorf, 1958 (katalog izložbe priredene u Dizeldorfu, 5. IX – 19. X 1958; ovaj intervju je bio objavljen na francuskom); takođe, Max Ernst, *Écritures*, Gallimard, Paris, 1970, str. 410–412. Pano 2: Lothar Fischer, *Max Ernst in Selbstzeugnissen und Bilddokumenten*, Reinbek-Hamburg, Rowohlt, 1969, str. 35. Citat iz dokumentarnog filma *Kunst authentisch: Max Ernst*, Carl Lamb i Peter Schamoni, 1964 (30 min).

„Dada je, iznad svega, bila moralna reakcija. (...) Bili smo svedoci komičnog i sramnog sloma svega što nam se predstavljalo kao pravedno, lepo i istinito. Moji radovi iz tog perioda nisu hteli da zavedu već da budu urlik. I ako je u tome bilo nečeg uzbudljivog, onda je to bilo otkriće da su naše reakcije, daleko od toga da ostanu izolovane, naišle na bratski odjek među 'pobednicima'. U Parizu, kao i u Berlinu, u Kelnu, kao i u Cirihu, cela jedna mladost, nošena istim duhom, pobunila se protiv gluposti i licemerja. To što je dada umrla mlada, bila je njena privilegija. Makar je iskovala neke karaktere i stvorila trajna prijateljstva. I možda otvorila malu pukotinu u zidu imbecilnosti.“

Maks Ernst, 1958, 1964.